O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov

2023 yil “31” 08

IJTIMOIY HAYOT VA DIN

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60112100 – Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi

Chirchiq – 2023

Fan/modul kodi IHD405	O‘quv yili 2026-2027	Semestr 8	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy	**Ta’lim tili O‘zbek**		**Haftadagi dars soatlari 4**	
1.	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta’lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Ijtimoiy hayot va din	60	90	150

2.

I. Fanning mazmuni.

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarni inson va jamiyat hayotida din va diniy qadriyatlarning o‘rni va rolini ilmiy asoslab berish, shuningdek, turli yot g‘oya va mafkuralarning diniy hurujlariga nisbatan asosli argument bilan javob bera olishlik qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ro’y berayotgan diniy murasasizliklarning jamiyat hayotiga ko’rsatayotgan ta’sirlarini to’g’ri tahlil qila olishlik va kelajak faoliyatida ijtimoiy munosabatlarga ijobiy kirisha olish ko’nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – dinning mohiyati, funksiyalari, din kelib chiqishi haqidagi nazariyalar, ibtidoiy, milliy va dunyo dinlarining kelib chiqishi, ta’limoti, tarqalishi, diniy e’tiqodlari bo’yicha bilimlar bilan qurollantirishdan iborat.

II. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. “Ijtimoiy hayot va din” fani predmeti, maqsadi va vazifalari. Boshqa fanlar bilan aloqadorligi.

Ijtimoiy hayot tushunchasi, mazmun-mohiyati. Din tushunchasining mazmun mohiyati. Ijtimoiy hayot va din fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. Ijtimoiy hayot va din fanining falsafa, ma’naviyatshunoslik, madaniyatshunoslik va boshqa ijtimoiy fanlar bilan aloqadorligi.

2-mavzu. Dinlar tipologiyasi. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari. Dinlar tipologiyasi.

Dinlar tipologiyasining mazmun-mohiyati. Ibtidoiy dinlar. Milliy dinlar. Jahon dinlari. Ibtidoiy dinlarning insoniyat sivilizatsiyasida tutgan ahamiyati. Bugungi kunda milliy dinlarning ko’rinishlari. Jahon dinlarining trivojlanishi va bugungi kunda ko’rinishlari. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari.

3-mavzu. Dinlar funksiyalari.

Ijtimoiy munosabatlarda dinlarning o’rni. Dinning dunyoqarash funksiyasi. Dinning integrativlik funksiyasi. Regulyativlik va ligitimlik funksiyalarining ahamiyati. G’arb dunyosining muammolari. Inson ruhiy tarbiyasida dinning o’rni.

4-mavzu. Din falsafasi

Din falsafasining asosiy yo‘nalishlari va qonuniyatlari. Dinning kelib chiqishi haqidagi ilmiy va diniy-falsafiy konsepsiyalar. Din falsafasi genezisi va rivojlanish bosqichlari. Din strukturasining falsafiy tushunchalari va tarkibiy qismlari.

5-mavzu. Ilohiy dinlarning jamiyat hayotidagi ahamiyati

Ilk ilohiy dinning paydo bo’lishi. Yahudiylik dinining insoniyat hayotidagi o’zgarishlarga ta’siri. Xristianlik dini va Yevropa sivilizatsiyasi. Islomgacha bo’lgan davrda ijtimoiy munosabatlar. Islom dining paydo bo’lishi.

6-mavzu. Buddaviylik dini. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylikning tutgan roli.

Buddaviylik dinining paydo bo’lishi. Budda ta’limoti. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylikning tutgan roli. Bugungi kunda buddaviylik diniga e’tiqod qiluvchilarning ijtimoiy hayoti.

7-mavzu. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi.

Xristianlik dinining paydo bo’lishi. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi. Xristianlikdagi bo‘linishlar. Katolik va provaslav yo‘nalishlari. Protestantlik oqimining vujudga kelishi.

8-mavzu. Jaholat davri. Islom dinining paydo bo‘lishi.

Islomgacha bo’lgan davrda ijtimoiy hayot. Islom dinining paydo bo’lishi. Islomning tarqalishi. Islomdagi yo‘nalishlar. Fiqxiy va aqidaviy bo‘linishlar. Sunniylikdagi mazhablar.

9-mavzu. Islom g‘oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati.

Islom g‘oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati. Tasavvuf tarixi va ta’limoti. Tasavvuf namoyondalarining diniy, ijtimoiy va falsafiy qarashlari. So’fiylik tariqati.

10-mavzu. Diniy qadriyatlarning ijtimoiy ahamiyati

Qadriyat tushunchasining mazmun mohiyati. Xalqlar hayotida diniy qadriyatlarning ahamiyati. Turli davrlarda qadriyatlarning shakllanish bosqichlari.

11-mavzu. Din, ilm-fan, san'at va inson kamoloti mushtarakligi: kecha va bugun.

Dinlarda ilmga bo'lgan munosabat. San'at va din o'rtasidagi munosabatlar. Qadimgi diniy marosimlarda san'atning ko'rinishlari.

12-mavzu. Zamonaviy dunyoda dinga bo'lgan ehtiyoj.

Fan-texnika yutuqlaridan foydalanish masalasiga diniy munosabat. Diniy qarashlaning inson ruhiyatiga ta'siri.

13-mavzu. Bugungi kunda diniy va dinlararo munosabatlar. "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik rezolyutsiyasi" mazmuni va ahamiyati.

Diniy erkinlik. Fonfessiyalararo munosabatlar. O'zbekiston Resbuplikasida diniy erkinlikning huquqiy asoslari. "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik rezolyutsiyasi".

14-mavzu. Dindan niqob ostida foydalanishning ko'rinishlari.

Missionerlik va prozelitizm harakatlarining mazmun-mohiyati. Faoliyati taqiqlangan diniy tashkilot va diniy harakatlar.

15-mavzu. "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonun.

"Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonunining mazmun-mohiyati. Qonunga kiritilgan o'zgartirishlar. Diniy tashkilotlarni tuzish tartiblari.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Ijtimoiy hayot va din" fani predmeti, maqsadi va vazifalari. Boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
2. Dinlar tipologiyasi. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari. Dinlar tipologiyasi.
3. Dinlar funksiyalari.
4. Din falsafasi.
5. Ilohiy dinlarning jamiyat hayotidagi ahamiyati
6. Buddaviylik dini. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylikning tutgan roli.
7. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi.
8. Jaholat davri. Islom dinining paydo bo'lishi.
9. Islom g'oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati.
10. Diniy qadriyatlarning ijtimoiy ahamiyati.

11. Din, ilm-fan, san’at va inson kamoloti mushtarakligi: kecha va bugun.
12. Zamonaviy dunyoda dinga bo’lgan ehtiyoj.
13. Bugungi kunda diniy va dinlararo munosabatlar. “Ma’rifat va diniy bag‘rikenglik rezolyutsiyasi” mazmuni va ahamiyati.
14. Dindan niqob ostida foydalanishning ko’rinishlari.
15. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonun.

Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta’limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo‘yilgan masalani o‘rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to‘liq ochib beriladi.

Mustaqil ta’lim uchun beriladigan jamoaviy loyiha mazmuni

Talabalar tomonidan bugungi ijtimoiy hayotda ro’y berayotgan jarayonlarda dinlarning ahamiyatini yoritib bera oluvchi faktlar yig’iladi. Barcha ma’lumotlar umumlashtiriladi. Ibtidoiy jamiyatdan bugungacha bo’lgan davrda dinlarning rivojlanish bosqichlarini aks ettiruvchi qo’llanma tayyorlanadi.

Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. “Ijtimoiy hayot va din” kursi predmeti, maqsadi va vazifalari.
2. Ijtimoiy hayot va din faninng boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
3. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari.
4. Dinning funksiyalari va jamiyatdagi roli.
5. Din falsafasi, uning asosiy yo‘nalishlari.
6. Qadimgi milliy dinlar va uning jamiyat ijtimoiy hayotidagi roli.
7. Dinlar tipologiyasi. Milliy dinlar va ular marosimlari.
8. Zardushtiylik: ta’limoti va jamiyat hayotidagi o‘rni.
9. Buddaviylik dini. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylikning tutgan roli.
10. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi.
11. Xristianlikdagi bo‘linishlar.
12. Katolik va provaslav yo‘nalishlari.
13. Protestantlik oqimining vujudga kelishi.
14. Jaholat davri. Islom dinining paydo bo‘lishi.
15. Islomdagi yo‘nalishlar.
16. Islomdagi fiqxiy va aqidaviy bo‘linishlar.
17. Sunniylikdagi mazhablar.
18. Islom g‘oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati.
19. Tasavvuf tarixi va ta’limoti.
20. Tasavvuf namoyondalarining diniy, ijtimoiy va falsafiy qarashlari.

	21. Diniy qadriyatlarning ijtimoiy ahamiyati. 22. Umuminsoniy ma’naviyatni shakllantirishda dinning o‘rni va roli. 23. Bugungi kunda diniy va dinlararo munosabatlar. 24. “Ma’rifat va diniy bag‘rikenglik rezolyutsiyasi” mazmuni va ahamiyati. 25. Vijdon erkinligi, diniy tashkilotlar, konfessiyalar va millatlararo munosabatlar.
3.	**VII. Ta’lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** **Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba:** - “Ijtimoiy hayot va din” fanini din va diniy ta’limotlar, dinning ijtimoiy taraqqiyotdagi o‘rni jamiyatdagi roli to’g’risida **tasavvurga ega bo’ladi;** - “Ijtimoiy hayot va din” fanini o’qitish asosida diniy e’tiqod, diniy tasavvur, hamda dinning jamiyat o‘rtasidagi munosabatlari , jamiyat hayotida nechog’li ahamiyatga ega ekanligini biladi va ulardan foydalana olish **malakasi paydo bo’ladi;** - “Ijtimoiy hayot va din” fanini o’qitishda diniy bag’rikenglik ildizlarining uzoq tarixiy davrga borib taqalishi, xalqimiz diniy bagrikenglik tamoyillariga azaldan rioya qilib o’zga din vakillari bilan yonma-yon tinch-totuv hayot kechirganligi to‘g‘risida ma’lumotlarga va ular bo‘yicha kerakli **xulosalar chiqarish ko’nikmalariga ega bo’ladi.** Kurs natijasiga ko‘ra ega bo‘ladigan kompetensiyalar **(KK):** • Kelajakdagi kasbiy faoliyatda Sotsiologiya, Falsafa, Madaniyatshunoslik, Siyosatshunoslik, Tarix, Etnografiya, Etika, Estetika, Ma’naviyat asoslari kabi bir qator ijtimoiy yo‘nalishdagi fanlarga oid bazaviy bilimlarga va ijtimoiy-gumanitar fanlarni o‘qitishda **malaka va ko‘nikmalarga ega bo‘ladi;** • ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarishda ishtirok etadi.
4.	**VIII. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo‘lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	**IX. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	**X. Asosiy adabiyotlar:**

1. Dinshunoslik: Darslik / G.T.Tulemetova, N.X.Oblomurodov, O'.M.Hasanboyev; - T.: Iqtisod-Moliya, 2019. -336 b.
2. Narbekov A. V. Dinshunoslik asoslari: O'quv qo'llanmasi. – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2007. – 211 bet.
3. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf / Islom tarixi. 1-juz: T HILOL-NASHR nashriyoti 2018. -512 b.
4. Abdusamedov A.E. Dinlar falsafasi. – Toshkent: OzMU, 2010. – 108 b.

XI. Qo'shimcha adabiyotlar

1. Abdusamedov A.E. Dinlar tarixi. – Toshkent: Universitet. 2004. – 208 b.
2. Nizomiddinov N. Janubi-sharqiy Osiyo diniy-falsafiy ta'limotlari va islom. – Toshkent: A.Navoiy nomidagi davlat adabiyot muzeyi. 2006. – 66 b.
3. Abdusamedov A.E. Dinlar falsafasi. – Toshkent: OzMU, 2010. – 108 b.
4. Jaloliddin Rumiy. Ichingdagi ichingdadir.–Toshkent: Yozuvchi, 1997.–191 b.
5. Komilov N. Tasavvuf. – Toshkent: "Movarounnahr" – "O'zbekiston", 2009. – 448 b.

Axborot manbalari

http://www.edu.uz–O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti.
http:www.uzedu.uz – O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi sayti.
http://www.gov.uz– O'zbekiston Respublikasi xukumati portali.
www.pedagog.uz
www.cspi.uz
www.pedagog.uz
www.edu.uz
www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK)
www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta'lim resurslari portali

7.	**Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil "29" avgust dagi qarori bilan tasdiqlangan**
8.	**Fan/modul uchun ma'sul:** **O.Berkinov** – CHDPU, "Milliy g'oya" kafedrasi o'qituvchisi
9.	**Taqrizchilar:** **G.G'.G'affarova** – Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi" kafedrasi professori. **M.S. Xajiyeva** – UrDU O'zbekistonda demokratik jamiyat qurish nazariyasi kafedrasi mudiri, f.f.d., professor